

EVANGYÉLIOMI

PROTESTÁNS LAP.

Megjelen minden héten egyszer pénteken egyiken. — Előfizetési ár egy évre 6 frt, félévre 3 frt negyedévre 1 frt 50 kr. — Hirdetések díja száz szóig 1 frt, kétszáz szóig 2 frt, a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr. 3-ánál 70 kr. bélyegdíj 30 kr; csakis egyház és tanodát érdeklő hirdetések fogadtatnak el. A lapot érdeklő mindennemű közlemények a szerkesztőhöz — Fűvészkert-utcza, 1078. sz. a. intézendők.

Lapunk azon pártolóit, kiknek előfizetésök ez év végén lejár, előfizetésök megújítására tisztelettel kérem. Helybeli előfizetőktől Telegdi K. Lajos és ifj. Csáthy Károly könyvkereskedésében is elfogadtatik s nyugtáztatik az előfizetés.

Szerkesztő.

Hossbach beszédéről.

II.

„Hiába való törekvés a szellemeket egy közös tanban egyesíteni akarni.“ Hossbach e különös tétellel akarja igazolni a modern nézetek beültetését az anyaszentegyházba. „Bármelyik hitvallás betűire nézve lehetlen mostanság egyházunkban az egység.“

Ezekből a jó ki, hogy midőn Hossbach a „közös tan“ ellen harczol, azt a hitvallás betűinek egységében keresi, hol sohasem volt az. S hogy még lehetlenebb legyen ha nem is az egység, legalább a közeledés, be áll maga is a tanszaporítók sorába, új tant, új nézetet akarván behonosítani; harczol a hitvallások ellen s maga is új hitvallással lép fel, mert maga bevallja, hogy új álláspontra helyezkedett, s a magáénak is helyet, jogot kér. — A közöstan fogalmazata rég megvan az apostoli híiformában, s még eddig minden árnyalatu keresztyén egyház közös kincse az, ha szinte a modernesek ostrom alá fogták is. Vacherot, Comte, Strauss és több mások a legszélesb keretbe (keresztyénség) sem képesek egyesíteni sem a maguk, sem mások szellemét, ugyan hogyan is egyesithetnék, mikor azt a mi egyesít nem létezőnek, vagy legalább holtnak akarják tekinteni s tekintetni. Ne tessék a közös és jellemző sarktételeket rombolni s az egyesítés könnyebben menend.

Az apostolok, s minden korszak nagy hirdetői nemesen törekedtek közös tanba egyesíteni a szellemeket... s a keresztyén tan a művelt világ közös tulajdonává lett. ha szinte mindig voltak ellenkezők, különködők, szakadárok is, bár ezek is azt akarták szenvelegni, hogy egyeznek a közös tanban a mi a bibliában tanittatik. Maga Pál apostol, épen az efézusiakhoz irt levelében — honnan vette

fel Hossbach is a leczkét — hirdeti, „egy az ur, egy a hit, egy a keresztség“ (Eféz. IV. 5.). Maga a „lélekegység“ is tulajdonkép közös tan-féle akarna lenni, a közöst kifejező, vagy pótoló, ebben akarja Hossbach is egyesíteni a szellemeket... harczol a közös tan ellen s maga is közös tant hirdet. Kell hogy legyen valami, a mi a közkeresztyén egyházat megkülönböztesse a kívül levő felekezetektől, vallásoktól. Az a mi megkülönbözteti az a közös ismérv, a jellemző sajátság. Nincs semmiféle hitvallás a bibliai alapon álló keresztyéneknél, melyben közös megegyezés ne találhatnák Jézus Krisztus isten-emberi személyére nézve. Most kezdik a modernesek a Jézusról szóló közöst tant megrendíteni, kétségbe vonni. Mi meg akarunk maradni a nagy keresztyénség közös alapján, a sziklaalapon, a kin kívül más fundamentomot senki nem vethet. Arius és Socin megkísértették már ama közös tan helyébe új közös tant hozni be, — siker nem koronázta törekvésöket.

Egyébiránt maguk az úgynevezett orthodoxok épen nem „betükben, hagyományok, hitvallások tételeiben“ keresik s találják fel a közöst, hanem a szentírásban, ha használnak más segédforrást, az csak alárendelt. Mi az isteni kijelentésre s nem a betűkre helyezük a súlyt. A moderneseknek pedig sem a betű — a biblia mint könyv, — sem az isteni csudás kijelentés (ha nem csudás akkor a kijelentésnek helye sincs), — szabályzó alapúl, tekintélyül nem kell... náluk az emberi ész a maga tömérdek kísérleteivel, tévedéseivel, ellentétes bölcsészeti rendszerével természetesen az egységnek látszatát sem képes felmutatni. A keresztyén szellemek egy közös hitre képesek felemelkedni, habár történelmileg külön testekbe oszlottak is.

„A meggyőződés hűsége“ „az igazság utáni szent hevülés“ mindenesetre szép vonások, de magában még egyik sem vezérfény, előbb eldöntendő: miről van valaki meggyőződve, és mi az az igazság? a nem keresztyénnek is van erős meggyőződése s hű is ahhoz; igazság vallási körön kívül is van p. o. tudományos igazság, a melyért szinte szép és helyes a „szent hevülés“, magukban ezek még nem tesznek keresztyénné bennünket. Hűség azon meggyőződéshez, hogy az Isten fiát tisztelni, imádni,

szeretni, iránta engedelmeskedni kell, — és hűség azon meggyőződéshez, hogy ő csak morál tanító, e kétféle hűség messze távolba veti a két felet egymástól. Meggyőződéssel eszközölhető, hogy az élő ember ne kövessen el öngyilkosságot, de meggyőződéssel soha nem lehet eszközölni, hogy a halott életre keltessék (Hodge „Systematic Theology II. 684.“). A keresztyénség nemcsak észérvekkel hat, hanem isteni felvilágosítás és kegyelemmel is, im itt a távolság a két nézet közt.

„A megszentelés lelke“ „a komoly erkölcsi törekvés“ szinte szépen hangzanak! Ah de ezek keresztyén talaj nélkül árnytünetek. A megszentelés lelke a Krisztussal egyesülés által lesz új élet forrásává, változtatja meg a természetet s idomítja át a lelket Krisztus képévé. — A megszentelés lelke nem más, mint a Szentlélek, a ki a Krisztustól adatik. Mindez természetfeletti működés! mitől pedig visszarendül a modernes. „Nem vagyunk mi képesek egyedül akaratumk ereje által valósítani a szentség eszméjét mit Jézus tárt fel, kell, hogy ő valósítsa azt bennünk, megtisztítván vére által, megszentelvén lelke által.“ (Paroz „La Bible en éducation. Neuchâtel, 1869. p. 56.“) „Az éhesnek nem rendszer, hanem táplálék kel. Ezt adja az élő Krisztus, a ki velünk van a világ végezetéig“ (u. o. 61. l). Ha Krisztus nem természetfeletti lény, nem Istenfia, épen úgy nem lehet ily hatása, mint nem lehet embernek, a ki maga is szükségel megváltót. Ha ő csak ember volna, neki is megváltóra, megszentelőre lenne szüksége. „Ő (Jézus) általa az Isten és ember közti viszony újjá lett teremtve“ — mondja Hossbach, — mi kérjük: miképp teremthet pusztá ember újjá Isten és ember közti viszonyt, ember teremtő nem lehet, ha teremtő, akkor Isten. Vesd el a Krisztus isten-emberi mivoltát, s az evangyéliomi vallás, kegyesség egyetlen műszava sem érhető meg.

„A szeretetnek lelke“ meg levén mindkét táborban „lehető a lélek egysége.“ Aztán rajzoltatik H. által a testvéri, önzetlen szeretet miben állása. Ne feledjük azonban, hogy a szeretet a hittől szoros viszonyban van, a szeretet bensősége, terjedelme, forrósága és nagysága, valamint kifáradhatlansága, állandósága, nem elvont parancsból, szabályból, elméletből veszi táplálását. Magában az emberi szeretet — fájdalom! — gyenge, érdekek és szenvedélyek hullámzatának van legtöbbször alávetve.*) Minden valamire való vallás tanította a szeretetet, maga Jézus is nem új parancsot adott, hanem a régit, az ószövetségi törvényt (ezt hát nem törölte el) ujtá meg. Hogyan van mégis, hogy a történelem tanítása szerint a keresztyén szeretet varázsolt új tavaszt az emberiségre, s fog varáz-

*) Lehetne példát idézni, mikor egész keresztyén nemzedék Allah hívei felé fordul, s a Krisztushoz imádkozók iránt gyűlöletet mutat. . . ér d e k b ő l.

zsolni ezután is? Onnan, mert a) Jézus a szeretetnek ki-mutatta örök alapját az Isten szeretetét mi hozzánk, anynyira, hogy az evangyéliom foglalata ez: Isten szeret minket; b) a mi Isten iránti szeretetünket tette forrásá, a szeretet elvévé; c) a kettős szeretet megvalósult, megbizonyult tényben, azáltal, hogy az atya elküldé hozzánk, és értünk a maga fiát; d) maga a megtestesült Fiu megtestesíté a szeretetet s a benne hívőkben folyvást gyűjtja, éleszti, erősíti s fentartja azt. A keresztyén szeretet azért erős, mert hiten is alapul.

„Födolog — mondja Hossbach — a keresztyénségben az igazi keresztyén élet, az igazi szívjóság. Ez pedig abban áll, hogy a Jézus Krisztus élete hatalmassá és erőssé váljék mi bennünk.“ — Valóban egyik födolog, csakhogy mindez okozat, kihatás, — a mi ok és előhatás nélkül nem történhetik meg. A Jézus élete hatalmassá nem válhatik bennünk Jézus nélkül, ez a kulcs, a zár-pattantó rugó itt is. Ő mint életokfő teremt új szívet, új életet; az üldöző Sault Pállá, a reszkető Pétert rettenthellen kösziklává, a bűnöst megtérővé, a jelenért élőt a jövőért is élővé képes átalakítani. Senki nem mehet az atyához csak Ő általa. Ő a „homo Deo mistus“ (Tertullian. Apol. XXI. A.)

Ha a keresztyén hitvallások a t, miket, hit embe-rei vallástól lángoló korban a bibliára támaszkodva irtak, Hossbach „emberi hitvallások formájának“ nevezi — kérjük, vajjon mit tesznek ő és társai azok helyébe, vagy azok ellenébe? Egy hittől épen nem lángoló légkörben kelt, magára hagyott emberi észre támaszkodó, szinte emberi fogalmozványokat, mert a tagadás is színvallás negatív alakba öntve. Az egyházi hitvallásoknak van fensőbb mértéke a szentírás, — a modernesekének nincs, a hány fő, annyi ész-féle ingadozó alapon állva s folyvást változva, a modernesek hitvallásai vagy nyilatkozatai igazán emberi formák.

A XVIII. század észkirályainak, az illumináció hőseinek tagadó, romboló hatások alatt állva 1797-ben Chateaubriand első művében (Essai sur les révolutions) így nyilatkozott, „a vallás végre valahára elenyészett, a királysággal a forradalom örvényébe tűnt el,“ s kérdezé, „mely vallás helyettesítendi a keresztyént?“ Egy év mulva veszi 72 éves és fogolykodó anyjának hozzá a tengeren túlra menekülthöz intézett végóhaját .. Chateaubriand kedélye titkos erő által megragadtatott, az ifju korban vett vallásos benyomások felujultak, „sirt és hitt“ — és lett a francia egyház első apologetájává, ujkori Jusztinussá, 1802-ben jelent meg tőle „A keresztyénség szelleme“, melyben ragyogó tollal, hevült szívvel védi a szerinte 5 év előtt „elenyészett“, elnyelt keresztyénséget.

Bretschneider a mérsékelt rationalista, valamint Schleiermacher is, megrendültek 1829-ben a természet-tudományok vívmányaitól s nyílt levelökben kifejezték: a

keresztyén nézet megsemmisítése küszöbön áll. Ugyanakkor egy Raumer Károly (1819 óta hallei tanár) híres természetrajzbúvár arról tesz bizonyosságot, hogy épen nincs sem a rationalista ujjongásra, sem a keresztyén aggódásra s a felületes fecsegő Ballenstedt lelkészt rendre utasította (Studien u. Kritiken, 1829.). Az emberi véleményeket eltörli az idő... az Urnak beszéde megmarad mindörökké.

Minél erősb rohamokat intéznek a töviskoronás király és evangyélioma ellen: annál inkább fokozódik a hivekben a meggyőződés, mert ők sem rejthetik azt el, sem fel nem adhatják. Az elpártolók szaporodhatnak, de a hivek el nem fogyhatnak. Azon tanácsa Hossbachnak, „szélesítsük ki a szívet, hogy különféleségünk mellett is eltűrjük egymást a lélekért mely bennünk van“, alkotásra képtelen, meddő kor sivatagára vezetné a gyülekezeteket s egyéneket. A keresztyén lélek lerombolhatlan erejét nem a szív kiszélesítése által, hanem a hit lángolása közben fejtette ki Pál, Cyprián, Athanázius, Luther, Kálvin, Wesley, Chalmers idejében. Arius és Athanasius, Luther és X. Leó, Kálvin és Socinus épen a „különféleség“ miatt nem egyek. A „türelem“ határa az önvédelem. A különféleség még 2-od rendű pontokon — hol hitvelőt nem érint — sem egyeztethető, milyen az episcopalisumus és prezsbiteriánizmus;... első rendű elv, hitelv kérdésében még kevésbé eshetik meg az egyeztethetés. „Kiszélesített szív“ az, hogy az anglikánizmus eltűri kebelében a ritualizmust, ez ám eddig is nem kis bajt okozott s előbb-utóbb káros ruptiót idézend el. Van beteges, ferdülő és hamis keresztyénség; a beteges még meggyógyítható, ily orvos volt az evangyéliomi reformáció; a ferdülő keresztyénség — milyen a modernizmus, — csak ha megáll a meredélyen s visszatér az istenemberhez, mentheti meg magát, különben a pseudo christianismus nyeli el, innen aztán kevés lépés kellend az achristianizmushoz. — Javitni, tisztogatni kell, de ne feledjük el, hogy az amputációk is határolvák s a ki a fejet amputálná, annak dolga nem mütét, az fejvesztés. A keresztyénség feje mindörökké az Ur Jézus Krisztus.

Mi ragaszkodjunk a régi biztos alaphoz a csillogó című ujitókkal szemben, borítsa bár köny szemeinket, „a keresztyén ha sir is remél,“ — mert hisz Abba a ki könyeit letörli, van egy Egyetlen, a ki a halálra válthoz is fordul magasztos szózatával: „Talita Kumi! leányzó kelj fel! (Márk. V. 41.)

A hit örökös ellenei a hamis tekintély és hamis szabadság. Hossbachchal e két ellenség kopogtat Berlinben a hívő egyház ajtaján. Ha a hivatalos egyház megadná is magát, a hívő egyház nem adhatja meg, s mint Helvecziában és másutt, új egyház, szabadegyház alakjában élend tovább a valódi tekintély a biblia mellett, s a valódi szabadság az evangyéliomi szabadság mellett. A vég jövő ezé!

Balogh Ferencz.

Másik szó a hogyan temessünk értelmében adott „Egy szóra.“

Lelkipásztori elhivattatásomnál fogva, többször kellett nekem is, szomorú, de szomorúságában is fájólag kedves kötelességgel foglalkoznom: éber figyelemmel kísértem a „hogyan temessünk“ kérdés feletti, jó indulatból jött többféle nyilatkozatokat; így szinte a gölnicz-bányai ev. lelkész Gracz Mór urét

is. Mellőzve itt, az általam is több tekintetben helyeselt előbbi cikkekkel: jelen szavaim csakis a gölnicz-bányai ev. lelkész urnak „egy szavára“ fognak szoritkozni.

Gracz Mór ur „a hosszú beszédeknek ellensége lévén: ki nem állhatja a hosszas orációkat.“ Igen helyesen van, egyetérték vele: de épen ezért nem titkolhatom el némi megütközésemet azon temetkezési mód felett, mely Gölniczbányán, — állítólag „széles Magyarország egyedüli helyén, évtizedek óta gyakoroltatván;“ — követendő eljárásul ajánlatik. Lássuk tehát ezen eljárást, — a Gracz ur reménylett engedelmevel, — tüzetesen.

Gölniczbányán a temetkezés így megy véghez — mert így van megírva: „háznál ének és ima, a sirkertben ének és rövid ima“ — tehát a háznál hosszú is lehet, vagy tán kell is lenni? — Ezután „közvetlen a templomban, az eltakarítás után, ének és ima“ és ez talán ismét lehet hosszú. És még itt sem állunk meg, sőt még el se kezdtük, mert a templomi imát megelőzi valami, a minek Gracz Mór ur nem tudván, vagy nem akarván nevet találni; ekként jelez: „a lelkész ne ezen kezdje, hogy elkiáltsa magát „imádkozzunk“; hanem kimondja az összejövetel célját, azután constatálja egy jó atya, vagy más érdemes egyháztag kora halálát“ (hát a ki késő vénségben halt el?). — Ismét azután „ecseteli velős rövidséggel a halott feletti veszteséget.“ És még itt sincs mindig vége, mert Gracz ur lejjebb azt mondja, hogy a hátrahagyottaknak jól esnék a lelkész szívből eredt szózata, s ez aligha búcsúztató nem lenne, s ezt onnan gyanitom, mert Gracz ur végül óhajtja, hogy a lelkész „a vigasztaló szerepét gyakorolja, ne csak a templomban; — itt tehát mindenestre, — hanem a legközelebbi alkalommal a családnál,“ „Ily eljárásnál — mondja cikkiró — nem egy könnyen vét a lelkész valaki és valami ellen.“ Én is úgy tartom, hogy Gracz ur is, senki és semmi ellen nem vét, csupán csak saját elve ellen. Mert nem hiszem, hogy „széles Magyarországon“ történhetnék olyan temetés, — ide nem érve a kitünő egyéniségek fényűzésig pompás temetését, — mint a gölniczbányai.

Mert eltekintve attól, hogy keresztyénellenes hosszú imát, Gölniczbányán, minden halott felett kettőt, t. i. egyet-egyet a háznál és templomban, ismét egy rövidet a sirkertben tartanak; Gracz ur úgy adja elő, hogy talán az általa ki nem állhatott orációt is megtartják. Mert nézzük kérem: a lelkész minden halott felett „kimondja az összejövetel célját“; ez az exordium, — ezután constatálja, vagyis elbeszéli „egy jó atya vagy más érdemes egyháztag halálát“ ez lesz az átmenetel, — ezután „ecseteli velős rövidséggel a halott „feletti veszteséget“ s a vallott veszteség csakis a letűnt érdemekből lévén megérthető; kétségtelenül elsorolja az elhunytak annyi a mennyi érdemeit, e lesz a pertractatio, végre vigasztaló szózatot mond a hátrahagyottaknak, s ez lesz a conclusio. A többit elhagyom, majd később jövök rá.

Most már kérdem ezen dolgozatot; vagy ha tetszik rögtönzést; micsoda névvel nevezhetjük, hanem ha oratio, prédikatio, vagy gyászbeszéd. Idem et idem.

Sántha és Thursányi urakat hozza fel Gracz ur auctoritásokul, mint a kikkel e tekintetben együtt tart; pedig dehogy tart, én legalább ezen együtt tartást nem látom; hiszen Thursányi és Sántha, a temetési szertartást rövidíteni, egyszerűsíteni; Gracz ur pedig kiszélesíteni, s csaknem pompáztatni akarja, a lelkész három helyen, sőt még egy negyedik helyen is teljesítendő funkciójával. Az is feltűnő itt, hogy a temetési szertartást

rövidíteni akarók, e rövidítést egészségi szempontból teszik, féltvén a lelkészt és hallgatókat, a szabad ég alatt hajdöntön állás alkalmával, nyáron napszúrástól, télen hűléstől. Én nem ismerem a gölniczbányai levegőt, s megengedem, hogy ott ezen vesziék, az évek egyik szakában sem jöhetnek elő: ámde akkor ne tessék Gracur urnak mondani, hogy Sánhával és Thurcsányival együtt tart.

Hasonlitsuk össze most már a gölniczbányai temetést a nálunk szokásban levő temetéssel. Nálunk reformátusoknál, a közönséges temetés, — kivéve a főurak pompás temetését, — így megy véghez: a kántor elmegy az éneklő gyermekekkel a halottas házhoz, s énekel három vagy négy verset: itt a lelkésznek hire sincs. Ekkor a halottat énekszó mellett felviszik a cziinterembe, s a kántor a templomban énekel Dávid valamelyik zsoltárából egy alkalmi verset; ekkor a lelkész, valóban rövid ima után, egy ide illő szentírásbeli hely, vezérige nyomán elmondja az összejövétel célját; konstatálja, vagyis hű képét adja egy családtya, anya, férj vagy nő, polgár vagy ti-ztviselő, magános, családi vagy polgári helyzetében töltött életének; s ecseteli a halálban vallott veszteséget. Különös eseteknél rajzolja a mulandóságot, sors csapásait, életviszontagságait; mindezek között pedig az Urnak szabad akaratját, utólérhetlen bölcsességét s atyai jóságát stb. s innen vonja ki a hasznos tanúságot, a vigasztalás soha el nem maradván. Ezzel a lelkész tendője be van végezve, s a halottat, ének kíséretével a temetőbe viszik; a kántor a gyermekekkel énekel a sir behúzásáig. A lelkész itt sem köteles megjelenni, és ha valamelyik jó embernek koporsóját mégis kikiséri, ezt csak mint közönséges tisztelkedő teszi, a nélkül, hogy érte külön stólat várna. És hogy még azután is a lelkész, — a Gracur ur óhajta szerint, egy jó atya, vagy már érdemes egyházttag kora halálát sirató özvegy házánál, a legközelebbi alkalommal, vagy későbbben is, a vigasztaló szerepét gyakorolja, ez kérem, számtalan itt elő nem sorolt okok miatt; de mindenesetre a lelkészi tekintély megőrzése céljából, tessék elhinni, jobb ha elmarad. Van ott elég baj, ha mi nem alkalmatlankodunk is.

Eddig van az összehasonlítás, itéljen a közvélemény, melyik temetési mód egyszerűbb? s melyik célszerűbb? a gölniczbányai-é, vagy a miénk?

A stólat is felhozza Gracur ur, s kimondja, hogy az „legyen szabad tetszés szerinti.“ Nem értem, mert a meghatározás homályos, nem lévén kimondva, hogy a szabad tetszés, a lelkésztől függjön-e? vagy a szomorú felektől? Azonban én az indoklásból itélve, az utóbbit gyanitom. Mert az mondatik itt, hogy „a papi tekintélyt semmi sem rontja inkább, mint az, hogy a gazdagnak halotti beszédet mond, a szegény felett pedig imádkozik, mert nem tud annyit fizetni.“ Bocsánat uram! de nem úgy van. Mert ha a papi tekintélyre szükség van; — a mi kell is hogy legyen, higgye el Gracur ur, s higgyék el lelkésztársaim, hogy ezt csakis a törvény megtartása által tarthatjuk fenn. És ha mi az egyházi felsőség által megszabott stólat, — mint tisztességes szolgálatunknak megérdemelt bérét, — szigorúan megköveteljük; akkor a tekintélyt aligha rontjuk, sőt inkább emeljük. Mig ellenben ha mi, törvényes illetőségünkben, akár szerénység, akár félelem, kedvkeresés, vagy akármiféle ok miatt engedgetünk; s magunkat a fizetni köteles egyének jóindulatába ajánljuk: tekintélyünknek azonnal vége van.

Hogyha mindig Mecenasokat temetnénk: akkor ez a tetszés szerinti stóla valamennyire csak megjárna; — valamenny-

nyire mondom, — mert ekkor meg a kíváncsiság színe tűnnék fel, mintha t. i. csak azért nem kérünk semmit, mert sokat várunk. Az ily eljárás pedig a papi tekintélyt aligha emeli, sőt történhet csalódás esetén nevetségessé is teszi.

Azonban ily temetés ritkán történik, egy falusi lelkésznek egész életére alig esik egy. — Hogyha pedig a szabad tetszési stóla. — az én általam vélt s jelzett értelemben — a szegénység kimélése tekintetéből történnék; tisztelem benne a philantropiát; de az egészét így általánosságban inpraktikusnak látom. És hogy is sülyedhetne a papi tekintély azzal, a mit Gracur ur kiemel? Ha t. i. valaki magát az egyházi felsőség rendeletéhez alkalmazza? Hiszen akkor sülyedni kellene a rendszabályt alkotó egyházi felsőség tekintélyének is; a mit pedig talán Gracur ur maga sem hisz.

Temessenek tehát Gölniczbányán úgy, a mint temettek évtizedek óta, mi is temetünk úgy a mint temetünk évszázadok óta, a stólat pedig megköveteljük úgy amint az egyházi felsőség megszabta; s ha valaki többet ad: megköszönjük szépen.

Eddig van az én véleményem, első és utolsó szavam a „hogyan temessünk“ értelmében. — Egyetlen óhajomásom lenne még, ez t. i. hogy hagyják lelkésztársaim ezen eléggé megszelőltetett ügyet kissé pihenni. — Fontosabb ügyeink vannak most, melyeken megpróbált bölcsességű nagy emberek dolgoznak lélekkel és tüzzel. Függesszük figyelmünket ezen ügyekre, s ezen ügyek vezetőire, mert ha protestáns kormányzatunk foglalkozásai helyre pótolhatnának, kül és belsejüket hiányai kiegyenlítettnek, akkor aztán „a temetkezés mikéntje“ körül is majd csak eligazodunk.

Sipos Károly,
milotai reform. lelkész.

KÖNYVISMERTETÉS.

Lukács Ödön egyházi beszédei.*)

A keresztyén elv minden időben úgy manifestálta magát, mint élet, ismeret, akarat: tehát mint az ember egész lényét átfogó és fedező hatalom, s ezen minőségében már úgy tűnik fel, mint a b s o l u t v a l l á s.

Az egyházi beszédek és munkálatok a személyes képesség és irányzatok után e hármassal mozzanat valamelyikében mozognak rendesen.

Ha valaki előttem a keresztyénséget, mint életet, az ő építő, emelő, egyest és társadalmat javító fenségében tünteti fel: attól meg nem tagadhatom azt, hogy az ügynek hasznos szolgálatot tesz.

E térer látom mozogni Lukács Ödön lelkésztársam szellemét egyházi beszédeiben. Midőn jeleztem az általános vonást, felemlítenem szükséges azt is, hogy irányja fenkölt, és magyar. Miután az élet az érzelem melegségében nyilatkozik: e beszédek az érzelem melegsége élteti. Ezen érzelem melegségét a vallás isteni ereje eszközli. Szerző úgy tünteti fel e beszédekben magát, mint ellensége hitetlenségnek: de a hit marad az élet

*) Könyvészeti leírását nem adhatjuk, mert e műből a Laphoz egyetlen példány sem küldetett. Általában megjegyezzük, hogy ha valamely hazai egyházirodalmi terményről említést nem tesz e Lap, annak tulajdonítandó, hogy a szerzők vagy kiadók nem küldenek be szokásosan példányokat. Francia lapoknál szokás, hogy ha egy példány küldetik a szerkesztőhöz, a mű könyvészeti jelzése, ha kettő, a mű ismertetése vagy bírálata váratik. Szerk.

terén, azt akarja áthatni, idomítani. E beszédek nagyobb városi gyülekezetekben hasznos szolgálatot tehetnek a lelkészeknek. A technikai mozzanatokba nem bocsátkozom; mert azokat magam sem szoktam absolute tisztelni. Az igazi szellem nem tűri idegen korlátokat soha, csupán lénye adta törvényeinek enged: tehát leng szabadon, és csak akkor végezhet nagy munkát, fejezheti ki eredetiségét. A műszaki szabályok mindig a teremtő genialitás nyilatkozatai után hoztattak minden téren, és sohasem előtte. Azért a későbbi teremtő genialitások ép úgy nem fogadnak el idegen törvényt, mint amaz első, mely után állítottak fel a műszaki törvények. Ezek az iskolákhoz tartoznak a fejlődő szellemek munkásságának segítésére, és irányzására. Itt e téren hasznos szolgálatot tesznek.

Azonban helyén látom megemlíteni azt, hogy bár tisztelen a munkásságot a ker. élet terén, mégis túlsúlyt adok a munkásságnak a ker. ismeret terén. Megmondom az okát is:

Az ismeret, vagy concrete véve, a szellem a centrale principium, a mely az ő középpontiságából kétfelé terjeszkedik, mint saját természetes gönczölei felé: az egyik gönczöl az élet, a másik az akarat.

Már ha az élet nincs az ismeret által kellően áthatva, nyilatkozatában alig lesz más, mint a meteor, mely fényesen megy ugyan keresztül az égboltozaton, de maradé nyomot nem hagy maga után. — Az akarat szintén, ha nincs a teljes ismeret által irányozva a vallásosság történelmét a vakbuzgóság szörnyeteivel undokította már nem egyszer el.

Ezekért adok előnyt a vallásos ismeret terén munkálkodó szellemnek. Ez a centrale principium. Ennek mélységétől, s igazságától függ a ker. elv igazi világírányzó, s világboldogító ereje.

Szükségesnek tartottam tájékozasképen az ifju erők irányában ezekre reflectálni, midőn Lukács Ödön egyházi beszédéről az „Ev. Prot. Lap“ hasábjain ajánlólag megemlékezem.

Dr. Heiszler József.

A föld és a teremtés bibliai elbeszélése.*)

(Vége.)

Pozzy a II-ik könyv X. fejezetében összegezi a genezisi leírás alkotó részeit, a minek rövidbe vonva, folytatása ez:

A föld, mielőtt a Teremtő kezéből jelen alakját s elrendezését nyerte volna, egészen más volt, mint ma: pusztaság és üres volt, borítva minden részén vízzel s környezve iszonyú sötéttséggel. Semmi növényi vagy állati élet — semmi, csak a vizek mélysége és felette a sűrű és mély sötéttség roppant magasságban. Ez volt a mi bolygónk állapotja ama „kezdet“ és a hat nap műve kezdete között.

E napok nem 24 órás napok, hanem meghatározhatlan hosszúságú s talán századokat felölő időszakok voltak. Tehát volt idő, melynek tartamát felszámítani lehetetlen, midőn gömbünkön az életnek semmi jelensége nem volt.

Az élet a határtalan és sötét oceánban mintegy eltemetve kezdődött, midőn „Istennek szelleme mozgott a vizek mélysége felett“ és oda behatott. E percztől kezdődik a növény- és állatország tenger alatti teremtése: a hinárok, puhányok, állatnövények, kagylók, gerinces halak stb. életre keltésével.

Világosság még nem volt, vagy legalább még nem volt kibocsátva, bár a nap létezett s nem sokára kiragyogott „a sötét

tét temérdekkégből.“ — A mélység megtermékenyítése, az első nap műve.

A második napon Isten elválasztotta a terjedelem alatt és felette álló vizeket.

A harmadik napon kiemelkednek a vízből az első szárazak s felzöldülnek. A műves élet, mely eddig csupán a vizek mélységében rejtőzött, növény alakban legelőször tünt fel a gömb felületén.

A negyedik napon a nap, hold és csillagok, melyek „kezdet“ óta, de csak mint homályos gyertyatartók, léteztek az ég végtelenségében, lángoló fáklyákká lettek, hogy világítsanak nappal és éjjel és szolgáljanak szabályozókul az időszakok, napok és évekre nézve.

Az ötödik napon a föld megnyerte első lakóit: a léget lehellő tengeri szörnyeket, a csúszó és minden szárnyas, repülni képes állatokat.

A hatodik napon végre teremtette Isten az állati élet legfelsőbb alakjait: a négylábuakat, barmokat, vad- és minden földön mászó állatokat; és — hogy megkoronázza művét — teremtette az embert, a teremtés remekét és királyát.

Megkérdeztük — mond Pozzy — a bibliát, mint megkérdeztünk volna bármely más könyvet, elfogulatlanul, de áthatva, a mennyire tőlünk telt, a szent exegesis szabályaitól. E munka mellőzhetlen volt. A hátralevő szakaszban Pozzy a Genesis és Geologia adatait veti egybe s állapítja meg, mennyiben van egyezés vagy eltérés a kettő közt s azokból következtetést von.*)

Könyves János,
ref. lelkész.

B E L F Ö L D.

Falusi levelek a szerkesztőhöz. XV.

Szólnunk kell még arról, hogy mennyire nem gondolunk a lelkészi állomások betöltésével... Egy életpályán sincs kitéve az érdem úgy a méltatlan elfeledésnek, s a nyegleség és szemtelenség a felemelkedésnek, mint a lelkészi pályán. — Tudom, hogy van egynehány egyház, mely képes s meg is tudja itélni a lelkészi állomásra törekvők minősítvényeit; de ezen néhány egyház mellett hány olyan találkozik, mely a cerebrum non habet-féle quanta speciesteket, — s a jellemhiányt ügyesen maszkírozó szemtelenséget tolja fel diszes kathedrájának uborkafájára. — Egészen a szerencsére — a véletlenre — vannak utalva azok, kik az emberiség legnemesebb érdekeinek előmozdítására vannak hivatva; a bekötött szemű szerencse aztán szétszórja az egyéneket úgy, hogy ha valami erős kéz felbontaná a kötést szemén, maga is elpirulna vakságának bolondságain....

A magyar protestáns egyház okosabbat alig tenne saját javának előmozdítása szempontjából is, mintha a szerencsének mosdatlan kezéből kivenné azt a hatalmat, melyet egy önfeléd pillanatában oda dobott neki játékszerűl...

Hanem hát ez nagy visszalépésnek tűnnek fel, a dolgok felületén eviczkélő szabadelvűség kitágult szemei előtt; s a népesség isteni jogait elnyeléssel fenyegető örvénynek látszanék

*) A tudományos munka alap- és főrészeit bőven bemutatván a veterán tudós lelkész ur, itt a könyvismertetést bevégezzük. A két elbeszélés tanuságos egybevetését, az emberről szóló tárgyalást, a nagyon szép záradékot és függelékét mint külön részleteket a jövő évi folyamban önálló cikkekkben fogjuk adni. Szerk.

*) Lásd az előzőket f. é. 35., 41., 42., 46., 48. számokat.

előtte az a kisszerű hullámzás, melyet ezen túlradt folyamnak rendes mederbe szorítása okozna az egyházi élet folyamán.

Ám legyen! Legyünk modernnek a szó legvadabb értelmében, s az egyházi élet újjáteremtő hatásának eszközlésére hivatott erőket hagyjuk a sors keze által dobáltatni szét továbbra is, s számítsuk tévedésekül a többnyire félrevezetett nép kicsinált, s általunk még legyezgetett ostobaságait; de ha a méltányosságnak egy paránya van bennünk, s az igazság iránt csak egy kevés tisztelettel viseltetünk is, tegyünk meg legalább annyit a helytelenül alkalmazott erők lankadó képességének felfrisítésére, hogy helyzetükön tőlünk telhetőleg segíteni igyekezzünk. — Hogyan? Elmondom azt is; nem igényelve magamnak a bölcseségnek egy kis parányát sem, de kérve elismerését gyengeségem jóakaratainak.

A kerület — mint legfőbb hatóság — bizonyára ismeri az erőket, melyek területén működnek, — igen szomorú volna pedig, ha nem ismerné azokat: tegyen meg azért a véletlen által képzettségüknek nem megfelelő térre szorított erőknek vigasztalásául, legalább annyit, hogy azoknak felemeléséhez meghatározott, állandó, s nem a csaknem lealázó kérvény mikénti felszerelésétől függő segélyt nyújtson. Jól van mondva, de miből? Ideiglenesen az államsegélyből, s utóbb az e célra is felállítandó házi pénztárból!

Tudom, hogy később az idők multán a nép is emelkedni fog az értelmiségnek azon fokára, melyre már eljutottnak képzeli a mostani választó szabályokat megkésztítő idealizmus; s így nem lő annyi bakot a lelkeszi állomások betöltésénél, mint a mennyit most eldurrogat felfegyverzett kezeinek ügyetlenségével; de hát addig is nem lenne rossz egy kis megszorítással mérsékelni azon puffogatási szenvedélyt, melyre szert tett választó népünk kegyetlenül felhasznált szivességünk érzetében!

Tartozom itt felemlíteni azt, hogy az erdélyi egyházkerület lelkeszválasztási szabályzata bizonyos osztályokra tekintettel van, s a lelkeszi állomások betöltésénél kellő figyelemmel van a képességre is, s a pályázatok útján hirdetett ürességeket mindenkor a fenhatóság jelöltjei közül lehet betölteni. — A dunántúli egyházkerület — sokak által céljában félreértett — lelkeszválasztási szabályai is kellőképp gondoskodtak arról, hogy az érdem ne maradjon eltemetve végkép, s a jellemtelen szemtelenség ne tolatlassa fel magát az ígéretek mézes szava által megkeut szájú, s talán leitatott torkú választók szavazatai által oly helyre, mely őt nem illeti meg; ezen kerületben aztán nem is kénytelen a segédlelkész megülni 25 éves jubilaumát, mint azt a d. melléki egyházkerületben a segédlelkészek nestora maholnap megteheti 10—12 éves káplántársainak gratulációit fogadva.

Lehet, hogy egy pár képet fel fogok mutatni azon kamera obscurából, mely a lelkeszi állomások betöltésénél történni szokott machinatiókat rejti öblében. — Ez azonban csak ujév után lehet már, melynek megérését adja Isten minden olvasónknak!

V a s k a l a p.

A n.-károlyi ev. reform. egyházmegyéből.

Néhány hó mulva tíz éve lesz, hogy a protestáns olvasó közönség nem tud semmit egyházmegyénkről; mert — mintha halálos álomba merültünk volna — nem adtunk életjeit magunkról. — Pedig mi is élünk, ébren vagyunk és mozgunk is, noha a fű növésehez hasonló észrevehetetlen lassúsággal. — Az életjelnek bennünk nyilvános bizonyága azon tény, miszerint

gyűléskezés végett évenként egyszer, sőt nagyon ritka esetben kétszer is összehivattatunk. Vala jelesül egyházmegyei gyűlésünk deczember 3-ik napján is Máté-Szalkán. — Azonban említett gyűlésünk igen gyéren vala látogatott. Ennek oka abban található fel, hogy a gyűlés ideje vasárnapot és pedig advent első vasárnapját, melyen kánon- és gyakorlat szerint is urvacsoara vala kiszolgáltató, közvetlenül követő hétfőre tüzetett ki. Minthogy már egyházmegyénk Szatmármegye alsó részének északi szélétől déli széléig mintegy nyolcz mérföldnyi hosszúságban nyulik el; a déli részen lakó lelkészek, hivatali kötelmeik által honn tartóztatva, az északi részen fekvő Máté-Szalkán, az idő rövidege miatt, a legjobb akaratuk mellett sem jelenhettek meg; nem jelenhettek meg különösen a gyűlést megelőző nap délutáni óráira hirdetett lelkészértekezleten.

Ezen egyházmegyei gyűlésnek két nevezetes tárgya volt; egyikét a gyámintézet, másikat pedig a lelkészjövedelem gyarapítása tevéen.

Egyházmegyénkben a gyámintézet ezelőtt húsz évvel kitünő lelkesedéssel alapított. Ezen érdeken csakis ennyi történt s több nem. Azóta a részvétlenség miatt folyvást élet s halál közt vajudik az — Minket ugyanis egoistikus elvek és törekvések tartanak bryaraeusi karokkal szorosán átölelve; minek következménye nagymérvű indifferentizmus leve, melynek dermesztő hidege, az üdvös intézmény iránt, megmerevítette a lelkeket. Ebben ismerhető fel azon határozat indoka is, miszerint e gyűlésen — a jó Isten tudja, hogy már hanyadik ízben — az alapszabályok újból átvizsgálása és módosítása céljából javaslatkészítés végett egy küldöttség bízott meg.

A lelkeszi javadalmak gyarapítása végett, hosszas tanakodás után, következő határozat született. — Tekintetbe véve az országszerte érzett nyomasztó viszonyokat s azt, hogy egyházaink anyagi tekintetben folytonosan megdőbentőleg szállanak alá, minek sajnos eredménye, hogy még a köznép között is mindinkább ritkul a vallásos buzgóságnak tettekbeni nyilatkozata: nem kísérlettük meg felhívni egyházainkat újabb teher elvállalására; hanem e helyett oly intézkedés történt, miszerint a viszszaélések és elnézések által és így törvényellenesen alászállított javadalmak eredeti mennyiségök- és minőségökre vitessenek vissza.

Több egyház van ugyanis egyházmegyénkben, melyekben a pénz- és terménybeli fizetés, a régiek egyházkerületi szabályrendelet nyomán, hanyagság miatt és a kellemetlen zsurlódások elkerülhetése okáért, mindeztideig a kellő átváltoztatáson keresztül nem vitetett; de vannak olyanok is, melyekben az eredeti árszerződés szerinti kétszeres búza helyett vagy tiszta rozst vagy olyan kétszerest adnak, melynek egy-egy vékájában alig van pár itcze tiszta buza, mely ennél fogva alig értékesíthető: ennek folytán meghatározott, hogy a pénzfizetés minden egyházban az ismert módon átalakíttassék; — továbbá a terménybeli fizetésnek a bécsi vékáról hektoliterre átszámításánál, a régi magyar véka vétessék zsinórmértékül; — végre a hol eddig kétszeres élet fizettetett, vagy annak kellett volna fizettetni, ott jövőben egyik felerész rostált tiszta búzával, másik felerész pedig hason minőségű rozsszal szolgáltatassék ki. — És ezen nem megvetendő javulást eredményező cselekvényre dicséretes példát mutatott egyházmegyénknek, a vallásos buzgalmáról ismeretes nagykárolyi egyház derék prezbitériuma hason irányú intézkedése által. E törvényes alapra fektetett határozat gyakorlatba léptetése végett, tekintettel az egyházak és hivatal-

nokaik közt könnyen felmerülhető vizály elkerülésére, több küldöttség bocsáttatott ki.

Eszmelánczolatnál fogva hivatva érzem magamat megjegyezni, miszerint téves eljárásnak tartom, hogy bár ismeretes vala már a csekélyebb népességű egyházak társításának az egyházkerületi közgyűlés által is határozatilag hangsúlyozott elve: mégis gyűlésünket előzően, a csekély népességű és Jármihoz igen közel levő paposi egyháznak, lelkészválasztásra engedély adatott.

Miután egyházmegyei közgyűlésünk nyilvánosság elé hozatal végett megjelölt történetét hiven lerajzoltam; lelképásztori hivatásom határozott tudatánál fogva, bátorkodom illetőnt. esperest urhoz, a nyilvánosság terén, tartozott tisztelettel aláztatos kérelmemet is intézni.

Mint hogy tapasztalat szerint, a vallástalanság gyors terjedésére nézve kétségtelenül tápot szolgáltat, az igehirdetésnek és a közönséges isteniszteletekeni megjelenés szent kötelességének a lelkész által oly alkalmakkor való elmulasztása, melyeken a hívő lelkek különösen kegyes megemlékezésre hivatnak és buzdulnak: az egyházmegyei gyűlések idejét, a vasárnap szentségére való tekintetből, ne a hét második napjára és ne bűnbánati és nagyhétre, hanem mindenkor valamelyik közönséges hét 3. vagy negyedik napjára kitűzni méltóztassék.

Csighy Ferencz,
kir.-daróczi lelkész.

K Ü L F Ö L D.

Az osztrák ev. zsinat.

II.

Az ágostai hitvallásu zsinat (lásd 48. számot) azon indítványa, hogy a nem szorosan confessionális közös tárgyakban a hely. hitvallásuak vele közösen tanácskozzanak, hogy a közös egyházi alkotmányok, különösen az iskolai felügyeletre vonatkozó részleteit meg lehessen változtatni: ez indítvány a hely. hitv. zsinat által elvettétvén, az ág. zsinat napirendje elvesztette programjának legfontosabb részét.

Miután tehát az egyházalkotmány módosítása elmaradt,*) felvettetett néhány egyházszerzési ügy.

A 24,000 lelket számláló bécsi egyház s annak környéke nem tartván helyzetével összeegyeztethetőnek, hogy falusi esperes és falun lakó szuperintendens alá legyen rendelve, maga részére külön szuperintendens szervezését kérvényezé. Ezen kérvény oly feltét alatt hagyatott jóvá, hogy az új szuperintendens miatt se az eddigi államsegély, se az összes egyház adója igénybe ne vétessék.

Elvettetett, azonban a morvaországi szláv egyházak kérelme, melyszerint ezek különváltan a sziléziai résztől, szintén külön szuperintendens képezhessenek. Brünn és környéke, mint németek a kérvény ellen tiltakoztak és az ügy olyformán oldatott meg, hogy felváltva német és szláv leendő a morva-sziléziai szuperintendens.

Az iskolaügyben határozatott, hogy a nyilvános (községi) iskolákban a vallástalanságra a helybeli lelkész, a középiskolák és tanítóképződék vallástalansására az esperesek, az összes vallástalanságra a szuperintendens ügyeljen fel, s hogy

*) A protestánsizmus nem nyomhatván el a nemzetiséget, a cseh ref. egyház autonómiáját a német nyelvvel szemben fontos és helyes vívmánynak tarthatjuk. Szerk.

az egyházi főtanács e rendet az állami iskolafelügyelők útján köztudomásra juttassa. — A vallási tankönyvek előállításának eszközésével megbízott az e. főtanács olyformán, hogy szakértők készítenének a nép és középiskolák számára vallástalansági vázlatokat, melyek a tanítók véleményes jelentésével együtt a jövő zsinat elé terjesztessenek. A zsinati bizottság pedig megbízott, hogy szorgalmazzon oly imák behozatalát az iskolákba, melyek az ev. gyermekek vallási érzületét nem sértik. — Indítványoztatott még, hogy az iskolaügy felekezeti átalakítása iránt kérvény intéztesse a birodalmi tanácshoz, — de ez indítvány nagy szótöbbséggel mellőztetett.

A vasárnap ügye, még pedig a vasárnapi nyugalom és az urnap megszentelése, a felső ausztriai szuperintendens indítványa folytán, került szőnyegre. Az érdekes vitának eredménye a következő határozatban öszzpontosul: A kormány megkéretik, „hogy a mindenrendű cs. kir. állami hatóságok utasítsanak, hogy vasárnapi napon kényszerűség nélkül ne hivataloskodjanak és kényszerűség nélkül az államért és annak nevében munkákat ne végeztesse, a törvényhozásban a vasárnapot hátráltató akadályt ne tőrjön és törvényhozás útján a vasárnapi gyári munkát töröltesse el.“

Ha ezekhez még hozzá adjuk az ö z v e g y á r v a - n y u g d i j s z a b á l y z a t o t, melynek legfőbb jövedelme a Gusztáv-Adolf-egylet által megindított jubileumi gyűjtésből folyand; akkor végére értünk az ágostai hitv. osztrák zsinat napirendjének.

A jövő zsinatig működend a két egyházi és két világi tagból álló zsinati bizottság, mely Dr. Haase és Koch esperesekből és Dr. Vogel tanárból s Seeliger polgármesterből alakított meg.

Láng Adolf.

K Ö N Y V É S Z E T.

Figyelmező. Magyar protestáns egyházi és iskolai Figyelmező. Szerkeszti s kiadja Révész Imre, VIII. évfolyam XI. és XII. (november és december) füzet, 1877. Debreczen, 8r. Tartalma: I. Javaslat a zsinati előkészületek tárgyában, Révész Imre. II. Apologetikai adalékok az összehasonlító vallástudomány mezejéről, Venetiáner Sándor. III. Egyháztörténelmi tárcza 4 darab, Hoffer Endre, Géressi Kálmán, Szinyei Gerzson és Tóth Sándortól. IV. Egyházi és iskolai krónika. V. Különlék. VI. Rövid irodalmi szemle és könyvészet. VII. Szerkesztői jelentés és kérelem. Czimlap és tárgymutató az egész évi folyamhoz. Az előfizetés ára a jövő 1878-ik évre vagyis IX. évfolyamra egész évre 4 frt, mely a szerkesztőhöz postautalvány mellett küldendő. A magyar prot. egyháznak kitűnő szolgálókat tett és tevő nagybecsű folyóiratot, bár jobban tudnák méltányolni tömeges pártolás útján, egyházi külső és belső rendű embereink!

„A magyarországi reformált egyház egyetemes **Konventjének Jegyzőkönyve.**“ 1877. nov. 15—17. Kiadta Tóth Sámuel konventi jegyző. Debreczen, 1877. n8r. 16 l. Szines borítékban igen csinos kiállítás.

Jegyzőkönyvek. A békés-bánati h. h. egyházmegye 1877. márcz. 27. 28. Szegeden tartott közgyűlésének jegyzőkönyve, ivrét, 19 l. — A nagybányai ref. egyházmegye 1877. ápril 4. 5. és okt. 4-én Sárköz-Ujlakon tartott közgyűlésének Jegyzőkönyve, ivrét, 19 l. 56. sz.

A magyar nemzeti és külföldi irodalom kiváló termékeinek

Jegyzéke kaphatók Lampel Róbert (Vodiáner F.) könyvkereskedésében, Budapest, IV. Váci-utca 12. sz. 1878. 3-ik évf. kis Sr. 64 l. Csinos kiállítású s gazdag választékú könyvek jegyzéke ez XVII rovat alá csoportosítva.

Értesítés a nagy-kőrösi reform. egyház templomának belső átalakítására rendezett gyűjtés eredményéről. Kiadta a nagy-kőrösi reform. egyháztanács. Nagy-Kőrös, 1877. Sr. 39 l. A kegyes adakozók névsora s adományaik. Egész összeg 10,622 frt 95 kr. Közölvék a vidéki adakozók nevei is. A buzgóság szép emlékköve ez!

K Ü L Ö N F É L É K.

— **Lelkészs választás.** Gután Nógrádmegyében nt. Geduly Bogyozló ur, kiérd. esperes és 52 éves jubilált pap, ki fiatalabb korában, mint remek szónok, a vidéken igen keresett egyén volt, lelkési hivataláról lemondván, helyébe a mult vasárnapok egyikén Pucz Lajos, eddig surány-terényi evang. lelkész lett megválasztva. Beiglatása adv. IV. vasárnapján lesz. Az egyiknek békés nyugalmat, a másiknak fáradhatatlan küzdelmet kívánunk!

— A „Téli Ujság“ e vallásos néplap első számából Makón 400 példány kelt el. Megjelent a 2-ik szám is oktató tartalommal. A lap fentartására eddig 60 frt 90 kr. adakozás tétetett. A jövedelem s adakozás növeli a létrehozandó árvaház alapját. Sikert kívánunk e szükségpótló szép kezdeménynek, a szerkesztő Csécsi Miklós urnak pedig kitartást, valamint buzgó lelkésztársának Szöllösi Antal urnak, a ki vállvetve támogatja őt s az ügyet minden ponton.

— **Dolinay Gyula** két lapja, a „Hasznos mulattató“ és „Lányok Lapja“ jelesül szerkesztve folytatja pályáját jövő évre is, a két lap együtt megrendelve fél évre 3 frt 70 kr. Szerkesztő s kiadó laka Budapest, ösz-utca 15. sz. Utóbbi számok tartalmasak s nevelési szempontnak is megfelelők, az ifjúság szívét felül emelvén a napi múlt s ingatag benyomásokon, s ez kulturális szempontból is helyes.

— **Szalay József** budapesti ref. hittanhallgató levelében helyreigazításul tudatja, hogy a budapesti hittanszaki önképző-társulat mult évi jegyzőjének tudósítása a debreczeni h. ö. t. Közlönyébe (melyről Lapunk is 49-ik számban megemlékezett) hibás volt, mert Szalay J. „Észrevételeiben“ csak annyit fejezett ki, „ha Goldzieher elmélete tudomány lesz is valaha, nem lesz okunk félteni tőle az ótestamentomot... távol legyen tőlem, hogy én Goldzieher ur megalkotott héber mythológiáját készpénz gyanánt venném stb.“

— **Gergely Károly** a debreczeni református gimnázium tanára nov. 23-án tartotta a népszerű tudományos felolvasás sorozatban a 3-ikat „Anakreon dalairól“. A hallgatóság élvezetes estében részesült.

— **Papp József** a helybeli városi főreáltanoda tanára nov. 30-án a főiskolában jótékony czéira „a hang terjedéséről“ sikerült, népszerűen tudományos előadást tartott. A nagyszámu és válogatott közönség mindvégig megérdemelt figyelemben részesíté nevezett tanár ur élénk és az elvontabb elméleteket is könnyen érthetőleg magyarázott folyékony előadását, melyet a mindig kéznél volt természettani szerekben ügyesen véghezvitt kísérletekkel is kísért vala. (D. E.)

— **Imaterem.** A debreczeni kollégium imateremében (oratorium) nov. 25-én Somogyi Nagy Lajos IV. éves hittanuló I. Tim. VI. 12. alapigéről tartotta önkészítette egyházi beszédét mind tartalmilag, mind előadásilag igéretes sikerrel.

— **Debreczen.** A református egyháztanács nevelésügyi szakosztálya nov. 24-én tartotta ülését szép számban s tekintélyes tagok jelentek meg (29-en) Könyves Tóth Mihály lelkész elnöklete alatt. Jelentetett, hogy e tanévben taneszközökre u. m. térképek, természettani eszközök, fali olvasó táblák, természetrajzi ábrákra stb. 369 frt 50 kr. adatott ki. Jelentetett, hogy 61 fiu, 51 leány, együtt 112 árvának osztatott ki ruha, öltözék, mely 1194 frt 54 krba került. A rendszeresen működő iskolaszék jegyzőkönyve is beterjesztetett. A nevelésügyi szakosztálynak mi lesz vagy lehet jövőre tettköre szemben a felállított iskolaszékekkel?... e szervezeti kérdés kitisztzására az iskolaszéktől véleményes javaslat váratik be.

— **Tanyai iskola.** Debreczenben az ohati pusztán (erdőség s bérletben levő tagföldeken) 720 lélek lakik jelenleg, 140 tanköteles gyermek találatik. Jövő évre Debreczen városa az ohatra tanyai iskolát állit fel, alkalmazván mozgó (ambulans) tanitót, kinek a bérlők a maguk részéről tetemes előnyöket híztoztottak. A napokban oda kirándult polgármester, erdőmester és egy városi tanácsos e tárgyban értekeztek a bérlőkkel (Debr. Ellenőr.)

— **Renan** legujabb műve „Az evangyéliomok s a 2-dik ker. nemzedék“ megjelent Párisban. Ő sarkelvül veszi a természetfeletinek tagadását, a bibliai csodás elbeszélések neki mesterséges költemények, az evangyelisták találmányai. — Mi lesz ekkor az ugyancsak Renan által állított naivságából, üdeségből a szentíróknak mit ő „isteni gyermekségnek“ nevez? Mi lesz a tanitványok imádásig menő tiszteletéből a mester iránt, ha saját agyuk szüleményeivel ruházzák fel őt? Az egykorú Pál tanúsága Renan által mellőztetik. Neki az evangyéliom csak poezis, költészet.

— **Eperjes.** A jogakadémiára adakozott a serfőző-egylet 3000 forintot, Szentandrassy r. kath. ur 700 frtot.

— **A párisi magyar egylet** építendő háztelkének vételére kibocsátott 100 forintos kötvényből 49 rendeltetett meg már hazafiisan. Elnök Zichy Mihály. Az ily alapítók nevei az egylet háza dísztermében márvány táblán arany betűkkel fognak örökítettetni. Aláírásokat elfogad a hazai első takarékpénztár Pesten. Méltó a pártolásra a „Société hongroise“, a párisi tanulmányozásra előretörekvő ifjainknak az alkalmat megkönnyitendi. (47. rue Furenne. Paris.)

— **Soltész János** ombodi lelkész Lapunk 48-dik számában közölt s Czelder ellen intézett állításainak igazolására két tanu (az amaczi lelkész és az ombodi tanító) nyilatkozatát és az egyházmegyei jegyzőkönyvi kivonatokat (7. és 44-ik szám) a szerkesztőséghez beküldte, s azok bárki által megtekinthetők. — **A n.-kolcsi lelkész** is bizonyit S. J. mellett. (Felkérés után közöltetett.)

Balogh Ferencz, felelős szerkesztő és kiadó.

T Á R C Z A.

Egyházi lant.

Karácsonykor.

Az ige — mely az ég szava,
A földre im lehangza ma...
A föld — e lomha portőmeg
Az ég szavát nem érti meg.

Sötét köd ült a föld színén,
Főlesillan ott az égi fény...
A fénysugáron — mely ragyog, —
A földre szállnak angyalok.

Az ember áll, — de fél — remeg...
— A fényt nem állják a szemek —
Mert szokva még nem volt ahhoz,
Megáll előtte és haboz...

De zeng az ének lágy szava :
A földnek van nagy napja ma...
Jó hirt hozok ne féljetelek,
A megtartó ma született!

Kit várva vártak századok, —
Nekünk hozták meg a napok :
Próféta szó mit hirdetett,
Az e napon betöltve lett...

A jászolban, ki ott pihen,
Egy gyenge gyermek képiben :
Lerontja régi rendszerünk,
S helyette jót, újat nyerünk.

S tanával — a mit hirdetend —
Uralkodik örökre lent
A földön, és a szellemben,
Melynek világa végtelen!

Menjünk elébe e napon,
Érzéssel rakva gazdagon...
Imádjuk őt, meg a ki vált...
Az Isten egy született fiát...!

V a s k a l a p.

Alkonyatkor.

Alkonyat van, elpihent a nap sugára,
Terjedezni kezd az éjnek gyenge árnya,
Feketén áll a fa lombja lehajolva
S mindenütt csend, mintha minden halva volna.

Hallgat a dal, a madárcák rég elültek,
Enyhe fészkek pelyheiktől melegült meg;
Feketébb lesz még tovább az éjnek árnya
S szenderítve jár az álom lepkeszárnya.

Im az éjnek csillag fénye rezgi által,
Összenézve a derengő holdvilággal;
S újjaikon a magasba sem kerülnek :
Már az égbolt csillagokkal népesül meg.

Bánatok közt megtörődött s bús vagyok bár :
Milliárd fény mosolyog rám s lelkem ott jár
A magasban, csillagok közt röpke szárnyán,
Hol nincs bánat, nincs csalódás, nincsen ármány.

Ott lehetne tán csalódás, bánat, átok,
Hol dicső fény lengi át a nagy világot?!
Hol a pompa s nagyszerűség tengerében
Isten arcza van leírva örök fényben.

Ott van, — ott az alkotónak örök háza
Száz világgal nagyszerűen felruházva,
Onnan néz a végtelenség birodalma
Le a földre, e halotti ravatalra.

Mert ez a föld bánat, átok bús hazája,
Gyenge testet ront enyészet harczviszálya, —
S mig a lélek felrepülne Istenéig :
Sátorával a rideg sir felsötétlik.

A koporsó sátorával hogy kitárul,
Szép reményink tarka lombja mind aláhull;
S még előbb a nefelejtsek, játszi vágyak
Összetörnek, szerte hullnak, messze szállnak.

Ráncz verődik a borongó méla képen,
Bú viharzik a megtört szív bensejében;
A mi fájó : reszkető kéz mutogatja,
— Így köszönt be életünknek alkonyatja.

Óh de hogyha csillag kél az alkonyatra,
Szép egünket dicső fényben ragyogtatva ;
Jöjjön el bár életünknek gyászos éje :
Végreményünk biztatóan néz eléje.

Mért ne várjam, mért ne higgyem, mért ne kérjem,
Hogyha eljő egykoron majd gyászos éjem :
Milliárd fény lengje át e csendes éjnek,
Milliárd fény — — boldogító örök élet.

K ó t a i L a j o s.

É n e k.

„Meinen Jesum lass ich nicht“.

(Heymann ntán.)

Jézusom el nem hagyom,
Mert — érettem ő áldozat ; —
Ha magam neki adom,
Igy nem jó reám kárhozat.
Életemben ő a fény,
Jézust el nem hagyom én!

Őt soha el nem hagyom,
Mig itt lent — e földön élek,
Mindenem, a mim vagyok
Rábizván, mitől sem félek.
Reá tekint minden szem,
Jézust szívembe veszem.

Mikor hallás és látás,
Minden érzés tőlem válik, —
Bús lesz bár az elválás,
A hit napja sütt halálíg.
Éltem fonala szakad,
Lelkem Jézusnál marad.

Akkor sem hagyom el őt, —
Már ha oda is elértem,
Hol Isten színe előtt
Ősök hite ég dicsfényben.

Arcza eltölt örömmel,
Jézusom nem hagyom el.

Lelkemnek nem fővágya
Ez a világ, még az ég sem :
Jézus kell és világa,
Istennel kibékít engem.
Ő véd ítélet előtt,
Sohasem hagyom el őt.

Jézusom el nem hagyom,
Mindörökké véle járok,
Nála bék'-forrás vagyok,
Üdvöt bizton tőle várok.
Boldog, ki így sohajt fel :
Jézusom nem hagyom el!!

Melczer Gyula.

Mózes a Nébó-hegyén.

Itt állok fenn, fenn a magas szikla ormán,
Hová mig felröpül — elcsitul az orkán
S izzadt homlokomra lágy szellőként lebben;
Itt állok, hol villám s mennydörgés születnek,
S vagyok martaléka szörnyü rémületnek.
Szent borzongást érzek minden idegemben.

Közel az Ur!...mintha tekintetét látnám
Felém ragyogni a déli nap sugárán,
Mintha hangja zúgna áthatón fülemben...
Mint mikor ott délen, M i d i á n földében
M e g j e l e n t é n n é k e m , é g ő t ű z k é p é b e n .
Ugy tetszik, úgy érzem : itt van közelemben.

Hová téved elmém?!... Mint vándor madarak,
Hideg tél jöttével, dél felé tartanak,
Gondolatban én is, arra, visszaszállok...
Mily dicső kor volt az! Keblem ma is dagad.
Az U r ö r ö k s é g e á l t a l a m l ó n s z a b a d ;
Valókká lettek mind a nagy, merész álmok.

S mily küzdelem kora! nincs szó, mely leírja...
Faraó serege zúgó hullámsírba,
S a pártos, nyakas nép kietlen pusztában...
Eszembe jut minden, a nyomor, az inség,
Az örült vágyak, mik keblem melegíték,
Mikor a sziklánál*) haraggal megálltam.

Gyenge voltam, gyenge : kételkedni mertem,
— Én, a gyarló ember, az erős Istenben,
...Ki nagy csudákat tett, ki kezén vezetett.
S ime! most itt állok, temetóm helye ez,
Ősz fürteim közt a sir szele lengedez,
Ki fogja be a nagy álomra szememet?!

Ne borulj el lelkem ; szememre köny ne ülj.
E nagy némaságban sem vagyok egyedül.
Velem a névtelen, ki v o l t , v a n , és l é s z e n ;
Ki jár szelek szárnyán, — előtte tűz megyen —
Ki ült ködpalástban a Sinai hegyen ;
Ki vezérli, védi az én árva népem.

*) Kádesnél IV. Móz. XX. 10—14.

Nem lesz tovább árva, bujdosó, hazátlan,
— Mint mikor előtte Áron meg én jártam —
Mert im, ez a föld az, melyet ígért az Ur.
Milyen szép ott minden ; hegy, völgy, halom, róna,
— Mintha csakugyan a paradicsom volna —
Rakva van áldással, kincsekkel, pazarul...

Gileádtól Dánig — Dántól Bersabáig,
Jerikó dús völgye a magas Soárig,
Juda egész földje, mind előmbe tárul :
Sas tekintetemnek határt semmi sem vet,
Látom ott, ott messze a végtelen tengert.
Ide csillan a fény Jerikó faláról.

Ős apáim földje ! ismerlek én régen ;
Elöttem volt képed képzetem tükrében,
Mikor a pusztában éh-szomj kinja gyötre.
Oh hát nem volt álom...?! látlak színről-szinre,
— Mily öröm várt még e sokat megért szivre ! —
Rád ismerek minden fűbe, fába, rögbe.

A mi kinzá, sérté, emésztette lelkem,
Ez édes órában mind-mind elfelejtem :
Százados életnél több egy ily pillanat!
Atyáimhoz térek... Uram te akarod.
Védelmet nevéped, vezérelje karod !
Szólt az Ur embere, és... szive megszakadt.

Zöld Mihály,
ref. s. lelkész.

Balogh Ferencz, felelős szerkesztő és kiadó.

H I R D E T M É N Y .

Nagybecsű vallásos olvasmányok

König R. lelkésznél Budapesten (Váci-ut 34. sz.)
kaphatók :

1. **Bibliai kézikönyv**, kalaúzúl a szentírás tanulmányozásához. Készítette Dr. Angus József, az „ázsiai királyi társaság“ tagja. Lelkészek és teológiát tanulók számára. Magyar fordításban 46 iv, diszes földabroszszal. Vásznonba kötve 3 frt 80 kr.
2. **Bibliai földrajz** (képekkel). Palesztina földabroszszával. 23¹/₄ iv 70 kr.
finom kötésben 90 kr.
3. **Bibliai régiségek** (képekkel). Palesztina földabroszszával 23 iv 70 kr.
finom kötésben 90 kr.
4. **Hajnalpir**, első vallásos oktatás kis gyermekek számára (képekkel), egész vászonban 70 kr.
5. **Napfelkölte**. 39 ó-testamentomi történet jó gyermekek számára, egész vászonban 70 kr.

 Megrendelésre utánvétellel is megküldetnek postán.

6-1